

การพัฒนาประชาธิปไตยโดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม
และการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

**Democracy Development Using Participatory Administration and
Enhancement of Community Strength of Local
Administrative Organizations**

ศุภชัย คมขำ / Supachai Khomkham¹
วรภุรี มุลสิน / Voraphuri Moonsil²

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม ความเข้มแข็งของชุมชน และการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชน ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน กับการพัฒนาประชาธิปไตย ตามความคิดเห็นของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3) หาแนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยให้กับชุมชน โดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมและการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 380 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม ความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. การบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความเข้มแข็งของชุมชน มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก คณะรัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น

² อาจารย์ ดร. คณะรัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น

3. แนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย การสร้างความมีส่วนร่วมใน 5 ระดับ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมในระดับการปรึกษาหารือ การมีส่วนร่วมในระดับให้เข้ามามีบทบาท การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจประชาชน

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม ความเข้มแข็งของชุมชน การพัฒนาประชาธิปไตย

Abstract

The objectives of this research were to; 1) study the opinion level of administrators of local administrative organizations in the Northeastern region on participatory administration, community strength, and democracy development, 2) examine the relationship between participatory administration and community strength and democracy development based on the opinions of administrators of local administrative organizations in the Northeastern region, and 3) find out guidelines for democracy development in communities using participatory administration and enhancement of community strength of local administrative organizations in the Northeastern region. The quantitative research methodology was applied in this study. The samples were 380 administrators of local administrative organizations in the Northeastern region, selected by using the stratified random sampling method. The research tool used for data collection was a five-level rating scale questionnaire with reliability at .98. The data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient.

It was found from the research that :

1. The overall opinions of the administrators of local administrative organizations on participatory administration, community strength, and democracy development were at a high level.

2. The participatory administration of local administrative organizations and community strength correlated with democracy development in communities of local administrative organizations with statistical significance at the .01 level.

3. The guidelines for democracy development of local administrative organizations consisted of the establishment of participation at 5 levels as follows: participation in giving information, in consultation, in taking roles, in cooperation creation, and in people empowerment.

Keywords: participatory administration, community strength, democracy development

บทนำ

ปัจจุบันปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไป จากเศรษฐกิจแบบพอเพียง เปลี่ยนสู่เศรษฐกิจแบบทุนนิยม ประชาชนบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยมากขึ้น ประกอบกับขาดการปลูกฝังความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี และวัฒนธรรมรักชาติให้แก่ประชาชน ส่งผลให้การเมืองของประเทศไทยเปลี่ยนไป มีการซื้อสิทธิขายเสียง การทุจริตคอร์รัปชันและการเห็นแก่ตัวเพิ่มมากขึ้น นำมาซึ่งความขัดแย้งและการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย (วิทยากร เชียงกูล, 2551, หน้า 1)

ประเทศไทยได้พัฒนาการเมืองการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตยนับเวลาได้กว่า 80 ปี โดยหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นอำนาจสูงสุดหรืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน โดยประชาชนทำหน้าที่ปกครองตนเองโดยตรง แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถกระทำได้ จึงเกิดรูปแบบการปกครองประชาธิปไตยแบบผู้แทน โดยประชาชนเลือกผู้แทนขึ้นทำหน้าที่แทนตน และผู้แทนทำหน้าที่ร่วมกันเลือกผู้บริหารประเทศเพื่อกำหนดนโยบายและวิธีการปฏิบัติตามนโยบาย การเลือกผู้แทนเข้าทำหน้าที่แทนตนเป็นกลไกเบื้องต้นของการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่การเมืองการปกครองใน

ระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทนนั้น ยังไม่สามารถสนองตอบและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้อย่างทั่วถึง (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2554, หน้า 116)

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยแม้ว่าจะมีการพัฒนาการมานานแต่ก็ล้มลุกคลุกคลานมาตลอด ผ่านการก่อกบฏ ปฏิวัติ และรัฐประหาร รวมกันมากกว่า 22 ครั้ง (สุรัชยศิริไกร, 2550, หน้า 64-89) ทำให้มีการใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวรและฉบับชั่วคราวมากมายหลายฉบับ จนถึงฉบับที่ 17 (พ.ศ.2550) แต่รัฐธรรมนูญเหล่านั้นก็ยังไม่ทำให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในวิถีชีวิต (Way of Life) ของคนไทยได้ จึงทำให้รัฐธรรมนูญทั้งหลายเหล่านั้นกลายเป็นกฎหมายที่หนักการเมืองนำไปเพียงเพื่อนำไปใช้ในการอ้างอิงและใช้ประโยชน์ในทางการเมืองเท่านั้น ประชาธิปไตยที่ว่าประชาชนได้มาจากรัฐธรรมนูญนั้นจึงกลายเป็นแค่ระบอบการปกครองที่คนจำนวนหนึ่งจงใจคนส่วนใหญ่มาให้ตนและพวกพ้องดำรงตำแหน่งเพื่อแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ การสร้างโครงสร้างทางการเมืองของสถาบันทางการเมืองให้เข้มแข็งและถ่วงดุลกันในรัฐธรรมนูญนั้น ไม่ทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยได้รอบด้าน (สุรัชยศิริไกร, 2550, หน้า 64-89) จึงเป็น

ประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งที่ก่อให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาประชาธิปไตยในวิถีชีวิตของคนไทย โดยมีนักวิชาการต่างๆหลากหลายสาขาได้มาให้ความเห็นเพื่อสะท้อนปัญหาและรวมไปถึงปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริงดังเช่น วรากรณ์ สามโกเศศ (2554, หน้า 1-4) กล่าวว่า การพัฒนาประชาธิปไตยจะสำเร็จได้ไม่ใช่เพียงมีรัฐธรรมนูญดีเท่านั้น แต่ประชาชนต้องเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยด้วย โดย “ประชาธิปไตยควรเริ่มที่ท้องถิ่น และสร้างที่ท้องถิ่น เพื่อให้เป็นรากฐานประชาธิปไตยระดับชาติ” (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2552, หน้า 29-33) ซึ่งเป็นรูปแบบของประชาธิปไตยทางตรงเพื่อให้บทบาทประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นรวมถึงเป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นเพื่อสามารถอภิบาลตัวเองให้ได้มากที่สุดเพื่อให้เป็นฐานประชาธิปไตย (วุฒิสารตน์ไชย, 2555, หน้า 4)

จากแนวคิดของนักวิชาการบางท่านที่หยิบยกมานำเสนอนั้น ประเด็นในการมีส่วนร่วมของประชาชนได้กลับกลายเป็นคำถามที่สำคัญว่าการบริหารจัดการองค์กรปกครองท้องถิ่นในมิติใหม่นั้นจะอย่างไรเพื่อให้ประชาชน มีความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีโอกาสในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการกำหนดอนาคตของท้องถิ่นเท่ากับเป็นการทำให้การปกครองท้องถิ่นนั้นเป็นเรื่องของประชาชนในท้องถิ่นทุกคนนั้น แทนที่จะมีความรู้สึกเพียงว่าเป็นเรื่องของคณะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงประการเดียว (โกวิทย์ พวงงาม, 2542, หน้า 16) เพราะการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

(Participatory Governance) นั้น เป็นการบริหารราชการที่ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผล โดยมีการจัดโครงสร้าง ระบบวิธีการทำงาน และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ให้เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) มีความหมายที่หลากหลายโดยเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมและการเมืองแต่ส่วนใหญ่แล้วก็มักหมายถึง กระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหาร ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลการปฏิบัติงาน การร่วมแสดงทัศนะความคิดเห็น การร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น การร่วมคิดแนวทางการแก้ไขปัญหา การร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินการ และการร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนนี้ในทางวิชาการมีหลากหลายตัวแบบ (ฉัตรระวี ปริสุทธิญาณ, 2552, หน้า 125-143) ทำให้จำเป็นต้องมีการศึกษาและค้นหาคำตอบ ตัวแบบที่เหมาะสมต่อไป ในส่วนการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนนั้นประเทศไทยมีความจำเป็นในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยิ่งและต้องมีความเร่งด่วน ทั้งนี้เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2250 ได้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในหลายๆ ด้าน อาทิเช่น ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สิทธิได้รับทราบข้อมูล

หรือชาวสารสาธาณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น การมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใด ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้ส่วนเสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าวทั้งนี้ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติไว้ (มาตรา 59) ซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนที่ต้องการและรับรู้ได้นั้นควรเป็นอย่างไรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างไรจึงจำเป็นต้องค้นหาคำตอบต่อไปเช่นกัน

ดังนั้นจากที่ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนเอกสารต่าง ๆ มาเสนอแนะและที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประชาธิปไตยนั้น ทำให้มองเห็นภาพของความสัมพันธ์ได้ว่าการพัฒนาประชาธิปไตยนั้นควรเริ่มต้นจากท้องถิ่น เพราะการสร้างประชาธิปไตยควรสร้างประชาธิปไตยจากระดับล่าง คือ “ประชาธิปไตยท้องถิ่น” เพื่อเป็นแรงสนับสนุน และส่งเสริมรวมถึงผลักดันให้ประชาธิปไตยระดับชาติแข็งแรงและมั่นคง โดยประชาธิปไตยท้องถิ่นนั้น เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเป็นการสร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐาน การพัฒนาประชาธิปไตย (สถาบันพระปกเกล้า, 2551, หน้า 1) โดยปัจจัยการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกในการขับเคลื่อนได้

อีกแนวทางหนึ่ง ด้วยเหตุนี้เองผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาประชาธิปไตยโดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมและการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผู้วิจัยพิจารณาเลือกภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเป็นพื้นที่วิจัย

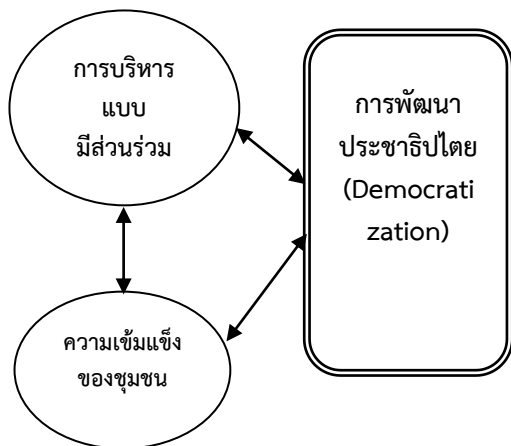
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม ความเข้มแข็งของชุมชน และการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชน ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตย ในชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยให้กับชุมชน โดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมและการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ เอิร์นสไตน์ (Arnstein, 1969); ซินแคร์ และดิคคัก (Sinclair & Diduck, 1995); เพ็ทท์ (Petts, 1999); บุริกกุล (Burikul, 2009); แองค์ มิเชล (Ank Michels & Laurens De Graaf, 2010); แนวคิดความเข้มแข็งของชุมชนของ สุมาลี สันติพลวุฒิ และคณะ (2555); โกวิทย์ พวงงาม (2553) และแนวคิดการพัฒนา

ประชาธิปไตยของฟร็ดอม เฮาส์ (Freedom House, 2000); โจนส์ เจเรมี และริคคาร์ท นีโคลาส (Jones, Jeremy and Ridout, Nicholas, 2005); โรเบิร์ต เอ ดาห์ล (Robert A. Dahl, 2006) สามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตยโดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมและการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

2.1.1 การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) วัดจากตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 5 ตัว คือ 1) ระดับของการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสาร (To Inform) 2) ระดับการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ (To Consult) 3) ระดับการมีส่วนร่วมในการให้เข้า

มามีบทบาท (To Involve) 4) ระดับการมีส่วนร่วมในการสร้างความร่วมมือ (To Collaborate) และ 5) ระดับการมีส่วนร่วมในการเสริมอำนาจประชาชน (To Empower)

2.1.2 ความเข้มแข็งของชุมชน (Community Strength)

วัดจากตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 4 ตัว คือ 1) ความสามารถในการพึ่งตนเอง 2) ชุมชนมีความมั่นคงปลอดภัย 3) มีการกำหนดวิสัยทัศน์ของชุมชน และ 4) ความรัก ความหวงแหนชุมชน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การพัฒนา

ประชาธิปไตย (Democratization) ซึ่งวัดจากตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว คือ 1) การให้ความสำคัญแก่บุคคล 2) การยึดถือหลักสมรรถใจ 3) การยึดมั่นกฎหมาย 4) การเห็นคุณค่า/ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และ 5) การเคารพกฎเกณฑ์ กติกา

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาในเขต

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 2,967 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 380 คน การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนในตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างมาตรฐานของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ใต้ค่า IOC อยู่ระหว่าง .50 -1.00

การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และ ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของ Cronbach ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น เพื่อนำส่งไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เป็นประชากรในการวิจัยครั้งนี้

2. ผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามไปกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง และได้ดำเนินการขอความร่วมมือ และแต่งตั้งผู้ช่วยวิจัย โดยมอบหมายให้รับผิดชอบติดตาม และเก็บรวบรวมข้อมูลส่งกลับคืนผู้วิจัย

3. ในกรณีที่เก็บข้อมูลวิจัยไม่ได้ตามเกณฑ์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บซ้ำ ด้วยตนเองจนกว่าจะได้รับข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนด ไม่น้อยกว่าร้อยละ 85

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป ในการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม ความเข้มแข็งของชุมชน และการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม ความเข้มแข็งของชุมชน และการพัฒนาประชาธิปไตย

การบริหารแบบมีส่วนร่วม (N = 380)	\bar{x}	S.D.	ความหมาย
การบริหารแบบมีส่วนร่วม	4.10	0.62	มาก
ความเข้มแข็งของชุมชน	4.18	0.46	มาก
การพัฒนาประชาธิปไตย	4.05	0.48	มาก
โดยรวม	4.12	0.52	มาก

2. การบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความเข้มแข็งของชุมชน มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตัวแปร	ตัวแปร	การบริหารแบบมีส่วนร่วม	ความเข้มแข็งของชุมชน	ประชาธิปไตยในชุมชน
การบริหารแบบมีส่วนร่วม	-	.850**	.370**	
ความเข้มแข็งของชุมชน	.850**	-	.354**	
ประชาธิปไตยในชุมชน	.370**	.354**	-	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (n = 380)

3. แนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรประกอบด้วย การสร้างการมีส่วนร่วม 5 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสาร ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในการเข้ามามีบทบาท ระดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในการสร้างความร่วมมือ และระดับที่ 5 การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจประชาชน โดยมีแนวทางการสร้างกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายๆ ปัจจัยให้เพิ่มมากขึ้น ได้แก่ กระบวนการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ส่วน การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนควรประกอบด้วย ความสามารถในการพึ่งตนเอง ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน การมีวิสัยทัศน์ของชุมชน ความรักความหวงแหนชุมชน โดยมี

กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายๆ ปัจจัย ประกอบด้วย การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ การมีอิสระทางวัฒนธรรมของชุมชน และการพึ่งตนเองทางการเมืองของชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งที่เป็นฐานรากของประชาธิปไตยระดับประเทศ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม ความเข้มแข็งของชุมชน และการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับอัญชลี ชุมนุม (2557) ที่พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ Creighton (2005) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน จะนำไปสู่กระบวนการสร้างฉันทามติ (Consensus Building) เพื่อหาทางออกที่ดีที่สุด และได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย และสอดคล้องกับ Ichilov (1988) ได้ศึกษาการฝึกทักษะของการมีส่วนร่วมในครอบครัวของเด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในประเทศอิสราเอล ซึ่งพบว่าการที่เด็กนักเรียนซึ่งอยู่ในครอบครัวที่เปิดโอกาสให้ฝึกฝนทักษะ การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยให้วิพากษ์วิจารณ์การเมืองได้ จะมีระดับของความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง และระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้น และสอดคล้องกับ Dykes (1968) ได้ศึกษาการฝึกทักษะ การเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

เรื่องราวภายในมหาวิทยาลัยของอเมริกันพบว่า การฝึกทักษะการเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีระดับต่ำ ทำให้การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำไปด้วย ในประเด็นความเข้มแข็งของชุมชน โกวิทย์ พวงงาม (2553) พบว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชน ตามที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ได้ค้นพบ เพราะองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องนำไปใช้ในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน เพื่อให้เป็นไปตามแนวทาง/วัตถุประสงค์ เป้าหมาย (Objective and Goal) และให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Emanjo mezaen (2012) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองกับการกล่อมเกลารวมทางการเมืองในประเทศอิหร่าน (ศึกษาเฉพาะกรณีในอิสฟาฮาน) โดยผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองกับการกล่อมเกลารวมทางการเมือง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. การบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความเข้มแข็งของชุมชน มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการศึกษาของอรพินท์ สพอโชคชัย (2552) และถวิลวดี บุรีกุล (2551) ที่พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มหรือองค์กรชุมชน

ประชาชนที่เข้าร่วม มีการพัฒนาภูมิปัญญาและการรับรู้สามารถคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตของตนเองได้ ประชาชนหรือชุมชนได้พัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชนนับได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

3. แนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรประกอบด้วย การสร้างการมีส่วนร่วม 5 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในการให้ ข้อมูลข่าวสาร ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมใน การเข้ามามีบทบาท ระดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในการสร้างความร่วมมือ และระดับที่ 5 การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวุฒิพงษ์ ไชยพรพัฒนา (2546) ได้ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของข้าราชการทหารกองบิน 41 จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ข้าราชการกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมาก และกลุ่มที่มีระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยน้อยมีจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนปัจจัยด้านอายุ และการได้รับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนไม่มีผลทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของข้าราชการทหารกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกัน แต่ปัจจัยในด้านเพศ ระดับการศึกษา เหล่า ชั้นยศ และความรู้ความเข้าใจ ทางการเมือง การปกครอง มีผลทำ

ให้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย
ของข้าราชการแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การบริหารองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ควรใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมโดย
การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในการร่วมคิด ร่วม
วางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วม
รับผลประโยชน์

1.2 กระบวนการสร้างความเข้มแข็ง
ให้กับชุมชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น
ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีการ
พึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ สังคม และมีอิสระ
ทางวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนเป็นฐาน
รากของประชาธิปไตยระดับประเทศต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในลักษณะ
เดียวกันในพื้นที่อื่นๆ เพื่อนำผลการวิจัยมา
เปรียบเทียบกันให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น

2.2 ควรทำการวิจัยโดยใช้ตัวแปรอื่นๆ
ในบริบทการบริหารจัดการภาครัฐมาร่วมใน
การศึกษาครั้งต่อไปให้มากขึ้นเพื่อจะทำให้
ผลการวิจัยครอบคลุมทุกมิติในองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). การจัดการตนเอง
ของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพฯ:
บพิธการพิมพ์.
- ฉัตรระวี ปริสุทธิญาณ. (2552). การมีส่วนร่วม
ของประชาชนสำหรับผู้บริหาร
ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: ส. เจริญการพิมพ์.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). การมีส่วนร่วม:
แนวคิดทฤษฎีและกระบวนการ.
กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักงาน
การพัฒนาการเมืองการปกครองใน
ระบอบประชาธิปไตย, สำนักงาน
ประชาสัมพันธ์กรุงเทพมหานคร.
- วารากรณ์ สามโกเศศ. (2554, 3 มีนาคม).
การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง.
มติชน, หน้า 6.
- วิทยากร เชียงกุล. (2551). สภาวะการศึกษาไทย
ปี 2550/2551 “ปัญหาความเสมอภาค
และคุณภาพของการศึกษาไทย”.
กรุงเทพฯ: วีทีซีคอมมูนิวเคชั่น.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2555). องค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ในทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ:
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- วุฒิพงษ์ ไชยพรพัฒนา. (2546). วัฒนธรรมทาง
การเมืองแบบประชาธิปไตยของ
ข้าราชการทหารกองบิน 41 จังหวัด
เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ปรัชญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
เศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สถาบันพระปกเกล้า, สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง. (2551). **พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ.2551 และพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551**. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2554). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พิมพ์ครั้งที่ 4)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุมาลี สันติพลวุฒิ, และคณะ. (2555). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนภายใต้โครงการยกระดับผู้ประกอบการ OTOP ที่มีศักยภาพก้าวไปสู่ SMEs. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรัชย์ ศิริไกร. (2550, กรกฎาคม-ธันวาคม). การพัฒนาประชาธิปไตยไทยโดยปราศจากการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและจริยธรรมทางการเมือง. **วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ**, 9, 1(17), 64-89
- อรพินท์ สฟโซคชัย. (2552). การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- อัญชลี ชุมนุม. (2557, พฤษภาคม-สิงหาคม). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการมีส่วนร่วมที่มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินงานของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่. **วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม**, 4(2), 37-43.
- เอนก เหล่าธรรม. (2552). **แปรถิ่นเปลี่ยนฐาน: สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Michels, A. & Graaf, L.D. (2010). Examining citizen participation: local participatory policy making and democracy. **Local Government Studies**, 36(4), 477-491.
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. **Journal of the American Institute of Planners**, 35(4), 216-244.
- Burikul, T. (2009). Political participation for Thai citizens in a democratic system from the first constitution to the constitution of B.E. 2550. Nontabuti: King Prajadhipok's Institute.
- Creighton, J.L. (2005). **The public participation handbook: making better decisions through citizen involvement**. San Francisco, CA: Jossey Bass.
- Diduck, A., & Sinclair, A. J. (2002). Public involvement in environmental assessment: The case of the nonparticipant. **Journal of Environmental Management**, 29(4), 578-588.

Dykes, A. (1968). **Faculty participation in academic decision making.**

Washington, DC.: American Council on Education.

Freedom House. (2000). Retrieved January 15, 2014, from <http://www.freedomhouse.org/globalis>. <http://globalis.gvu.unu.edu/>.

Gurr, T. R. 2000. **Long War, Short Peace: The Rise and Decline of Ethnopolitical.**

Ichilov, O. (1988). Family politicization and adolescents' citizenship orientations. **Political Psychology**, 9(3), 431-441.

Mezaen, E. (2012, April). Investigating the relationship between political culture and political socialization in Iran (case study on isfahan). **Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business**, 3 (12).

Petts, J. (1999). Public participation and environmental impact assessment. In **J. Petts (ED.), Handbook of environmental impact management** (pp. 145-173). Oxford: Blackwell Science.